

DOI: 10.31648/kpp.7383

Monika Żywuszek

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

ORCID: 0000-0003-0302-9127

mzywuszek@gmail.com

Nowy wymiar stalkingu

„(...) Every breath you take,
Every move you make,
Every bond you break,
Every step you take,
I'll be watching you (...)”¹.

Wprowadzenie

Stalking jest terminem pochodzącym z języka angielskiego i pierwotnie oznaczał skradanie się. Z biegiem czasu, zwłaszcza pod koniec lat 80. XX w., pojęcie to nabrało negatywnego charakteru ze względu na wykształcenie się nowego trendu społecznego, jakim było obsesyjne podążanie fanów za gwiazdami filmowymi². Uporczywe śledzenie gwiazd godziło w ich podstawowe prawo człowieka, jakim jest prawo do wolności. Okazuje się, że coraz szybszy rozwój nowych technologii sprzyja udostępnianiu przez każdego użytkownika Internetu w czasie rzeczywistym swojej lokalizacji i publikowaniu aktualnie wykonywanych czynności. Umożliwia to potencjalnym sprawcom stalkingu (stalkerom) łatwy dostęp do ofiar i stwarza trudności w obronie przed nimi.

Niniejszy artykuł ma na celu przybliżenie problemu, przede wszystkim w odniesieniu do rozwoju nowych technologii, a także przyczyn penalizacji i wymiaru kary grożącej za stalking oraz sposobów jego zwalczania, poprzez wykorzystanie teoretycznych metod badawczych, w szczególności: analizy, porównania i wnioskowania oraz praktycznej metody obserwacji.

---

¹The Police, *Every Breath You Take*, <https://www.youtube.com/watch?v=OMOGaugKpzs> (data dostępu: 10.01.2022).

²P. Rojek-Socha, *Stalking – uporczywe i obsesyjne nękanie*, <https://m.deon.pl> (data dostępu: 25.02.2019).

Kwalifikacja prawna

Pod zapożyczonym pojęciem „stalking” kryje się stosunkowo nowy typ przestępstwa, jakim jest uporczywe nękanie. Zachowanie to zostało wprowadzone do Kodeksu karnego ustawą z dnia 25 lutego 2011 r.³ Opis uporczywego nękania zawiera art. 190a § 1 k.k. To przestępstwo należy do kategorii przestępstw skutkowych, bowiem do jego zaistnienia konieczne jest wzbudzenie u innej osoby uzasadnionego okolicznościami poczucia zagrożenia lub inne naruszenie jej prywatności. Wbrew panującej wśród społeczeństwa opinii, o istotności naruszenia prawa do prywatności decyduje przede wszystkim sposób w jaki do owych naruszeń dochodziło, a nie treść materiałów wykorzystywanych celem wkroczenia w sferę prywatności pokrzywdzonego⁴. Do znamion uporczywego nękania, obok wystąpienia opisanego skutku, należy również wywołanie go poprzez działanie polegające na uporczywym nękaniu innej osoby lub osoby jej najbliższej. Należy pamiętać, że aby dane działanie mogło być zakwalifikowane jako uporczywe nękanie, nie może mieć ono charakteru jednorazowego. Takie działanie musi się powtarzać i trwać przez pewien okres⁵. Poczucie leku, zagrożenia czy osaczenia jest subiektywnym odczuciem ofiary, które według Sądu Najwyższego należy konfrontować z wiedzą, doświadczeniem i psychologią reakcji ogółu społeczeństwa. Jeżeli działania sprawcy nie zmaterializowały się w konkretnym skutku, obawy ofiary należy obiektywizować przez poczucie zagrożenia, jakie towarzyszyłyby przeciętnemu człowiekowi w danych okolicznościach⁶. Flagowy przykład stalkingu może stanowić narzucanie innej osobie swojej obecności i częste, wielokrotne kontaktowanie się telefonicznie bądź za pośrednictwem komunikatorów internetowych. Znamiennym jest, że czyn z art. 190a § 1 k.k. może być popełniony wyłącznie umyślnie w zamiarze zarówno bezpośrednim, jak i ewentualnym.

W przepisie z art. 190a § 2 k.k. ustawodawca przewidział odmianę tego przestępstwa, stanowiącą swego rodzaju oszustwo, polegające na podszywaniu się pod inną osobę. Przez to pojęcie można rozumieć wszelkie zachowania polegające na podawaniu się za inną osobę, połączone z wykorzystaniem jej wizerunku lub innych danych osobowych. Działanie takie musi być podjęte celem wyrządzenia innej osobie szkody o charakterze majątkowym bądź osobistym⁷. Powszechnie występującym przykładem podszywania się pod inną osobę celem wyrządzenia jej szkody jest zamawianie wielu towarów za pośrednictwem Internetu na jej adres celem wprowadzenia zamętu w życie ofiary. Nierzadkie jest również zamieszczanie na internetowych portalach społecznościowych rasistowskich lub seksistowskich komentarzy w imieniu danej osoby celem pociągnięcia jej do odpowiedzialności prawnej. Opisywane przestępstwo ma charakter formalny, gdyż zostaje popełnione już w momencie zaistnienia zachowania polegającego

³ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 roku Kodeks karny (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 1444), dalej jako k.k.

⁴ Wyrok SN z 12 stycznia 2016 r., sygn. akt IV KK 196/15.

⁵ L. Gardocki, *Prawo karne*, Warszawa 2017, s. 267.

⁶ Wyrok SN z 29 marca 2017 r., OSNKW 2017, nr 8, poz. 44.

⁷ J. Balcarczyk (red.), *Dobra osobiste w XXI wieku. Nowe wartości, zasady, technologie*, Warszawa 2012, s. 528.

na podszywaniu się za ofiarę tego przestępstwa przez sprawcę. Podawanie się za inną osobę należy do kategorii przestępstw kierunkowych, wobec czego może być popełnione wyłącznie umyślnie w zamiarze bezpośrednim. Zarówno przewidziany w art. 190a § 1 k.k. stalking, jak i wynikające z art. 190a § 2 k.k. podszywanie się pod inną osobę należą do przestępstw powszechnych, ściganych na wniosek pokrzywdzonego⁸.

W treści przepisu z art. 190a § 3 k.k. został ujęty typ kwalifikowany wspólny dla przestępstwa uporczywego nękania oraz podawania się za inną osobę. Polega on na spowodowaniu wskazanymi czynami przez sprawcę skutku w postaci targnięcia się pokrzywdzonego na własne życie. Istotą zachowania sprawcy jest doprowadzenie do targnięcia się na własne życie, a zatem dla ponoszenia przez niego odpowiedzialności nieistotne jest czy targnięcie się na życie przez pokrzywdzonego było udane (samobójstwo zostało dokonane), czy nieudane (próba samobójcza została udaremniona). Istotne jest, aby między zachowaniem sprawcy a następstwem w postaci próby odebrania sobie życia przez ofiarę zaistniał związek przyczynowy. Należy zatem stwierdzić, że to zachowanie sprawcy wymierzone w pokrzywdzonego, uporczywe nękanie bądź podszywanie się, było zasadniczą przyczyną targnięcia się na jego życie. Przestępstwo z art. 190a § 3 k.k. należy do przestępstw umyślno-nieumyślnych. Z tego względu, że jest kwalifikowane przez następstwo wskazanych czynów, do określenia strony podmiotowej przestępstwa zastosowanie będzie miała konstrukcja winy mieszanej, nazywanej również winą kombinowaną bądź umyślno-nieumyślną⁹.

Przyczyny penalizacji

Przedmiotem ochrony przy przestępstwie stalkingu jest wolność osobista człowieka, a w szczególności prawo do poczucia bezpieczeństwa jednostki i szeroko pojęte prawo do zachowania prywatności. Analogicznie penalizowaniu podlegają zachowania, które wzbudzają uzasadnione poczucie zagrożenia u danej jednostki. W Polsce pierwszym odnotowanym i nagłośnionym przypadkiem stalkingu była sprawa Agnieszki Kotlarskiej, która w 1991 r. została Miss Polonia, a następnie Miss International. Modelkę 27 sierpnia 1996 r. śmiertelnie pchnięto nożem, a nieszczęśliwie zakochanego w niej zabójcę skazano na 14 lat pozbawienia wolności¹⁰. Do motywacji tego sprawcy należy zaliczyć przede wszystkim brak zdolności do pogodzenia się z sytuacją, w której obiekt jego uczuć wiódł szczęśliwe życie z innym mężczyzną, i brak perspektyw na pokojowe uczestniczenie w życiu wybranki. Zazwyczaj zachowania wyczerpujące znamiona uporczywego nękania poprzedzane są, tak jak w opisanym przypadku, próbami bezkonfliktowego nawiązania relacji, a prześladowania zaczynają

⁸A. Grześkowiak, K. Wiak i inni, *Prawo karne*, Warszawa 2015, s. 346.

⁹A. Grześkowiak, K. Wiak i inni, *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2018, s. 979.

¹⁰Ł. Zygmunt, *Uporczywe nękanie – stalking: niektóre materialnoprawne problemy związane ze ściganiem sprawców*, [w:] M. Trybus, T. Wilk (red.), *Przestępstwa rzadko podejmowane przez organy ścigania*, Rzeszów 2013, s. 403.

się dopiero po spotkaniu się z odrzuceniem ze strony ofiary stalkera. Do typowych motywów działania sprawców stalkingu należą również złość, zazdrość, nieodwzajemnione uczucie i zdrada. Nękający poprzez swoje działania rozładowuje swoje frustracje i niezadowolenie kosztem ofiary¹¹.

Upowszechnianie się powyższych zachowań i brak regulacji prawnej w powyższym zakresie doprowadziły do wielu tragedii podobnych do sprawy Agnieszki Kotlarskiej. Po upływie 15 lat od owego incydentu ustawodawca wprowadził uporczywe nękanie do katalogu przestępstw.

Cyberstalking

Obecnie najpowszechniejszą formą stalkingu jest nękanie za pośrednictwem Internetu. Sprawcy w sieci czują się anonimowi i bezkarni, przez co cyberstalking szybko się rozwija. Obejmuje szeroką gamę czynności skierowanych na wyrządzenie szkody ofierze. Należą do nich m.in. zbieranie wszelkich informacji o wytypowanej osobie w celu późniejszego wykorzystania ich na jej niekorzyść oraz zamieszczanie fałszywych oskarżeń pod adresem danej osoby na blogach, forach i portalach społecznościowych, których użytkownikami są ofiara i jej znajomi. Takie działanie stalkera połączone jest często z udostępnianiem danych osobowych ofiary, jej zdjęć, adresów i numeru telefonu. Co więcej, stalker praktykuje często wysyłanie obraźliwych i wulgarnych treści bezpośrednio do nękanej osoby za pomocą wszystkich dostępnych kanałów przepływu informacji¹².

Obok uprzykrzania ofierze życia poprzez zamieszczanie na jej temat fałszywych informacji, niezwykle niebezpieczną praktyką stalkerów jest podszywanie się pod swoje ofiary celem wyrządzenia im szkód majątkowych. Takie zachowanie często przybiera postać składania zamówień w imieniu poszkodowanego i podawania jako adresu dostawy jego zakładu pracy w celu wywołania jak największego zamieszania. Należy zauważyć, że ofiara stalkera może nieświadomie dostarczać materiałów i informacji na swój temat¹³. Współczesny użytkownik Internetu teoretycznie jest świadomy zagrożeń płynących z sieci, jednak w praktyce bardzo powszechne jest udostępnianie na portalach społecznościowych swoich zdjęć, przemyśleń czy lokalizacji, nie tylko w gronie znajomych. Cyberstalking może również przybierać formę agresji technicznej. Ta forma uporczywego nękania przejawia się nakierowaniem działania sprawcy przeciwko sprzętowi komputerowemu ofiary oraz jego oprogramowaniu i polega na wysyłaniu wirusów komputerowych, a także na włamywaniu się do systemu komputerowego, często celem uzyskania okupu od zaatakowanej osoby bądź jej krewnych¹⁴.

¹¹J. Sobczak, K. Kakareko, *Nękanie w Internecie*, [w:] M. Mozgawa (red.), *Stalking*, Warszawa 2018, s. 196.

¹²D. Woźniakowska-Fajst, *Stalkingu i inne formy przemocy emocjonalnej. Studium kryminologiczne*, Warszawa 2019, s. 38.

¹³J. Sobczak, K. Kakareko, op. cit., s. 197–199.

¹⁴Ibidem, s. 203.

Do grupy sprawców określanych cyberstalkerami bardzo często należą pedofile i osoby molestujące dzieci. Niełatwo jest zdefiniować różnice pomiędzy tymi podmiotami, jednak przede wszystkim polegają one na odróżnieniu fantazji od działań pedofilskich. Dla porównania: występuje mniejsze prawdopodobieństwo, że pedofil preferujący towarzystwo dzieci i wchodzący z nimi w relacje albo fotografujący je jednocześnie założy rodzinę i będzie stwarzał pozory bycia zdrowym człowiekiem. Takie osoby najczęściej izolują się od społeczeństwa, ponieważ ciężko jest im nawiązać znajomości z dorosłymi ludźmi. Natomiast osoby molestujące dzieci pozbawione są takich problemów, często zawierają małżeństwa i wychowują swoje własne dzieci, nie robiąc im krzywdy. Chwila, w której decydują się wyjść ze sfery fantazji, jest przełomowa w ich życiu, a rozwój nowych technologii znacznie ułatwia im rozpoczęcie działania¹⁵.

Oprócz wielu zagrożeń płynących z sieci, rozwój Internetu dostarcza również nowych metod ochrony przed przestępcami. Coraz popularniejsze jest tworzenie publicznych baz danych zawierających informacje o najgroźniejszych pedofilach, gwałcicielach oraz osobach o nagannych skłonnościach. Dzięki dostępowi do nich możliwe jest zastosowanie wzmożonej ochrony dzieci czy potencjalnych ofiar gwałtu, w sytuacji w której znajdujemy się w sąsiedztwie pedofila lub gwałciciela. Naruszenie prywatności osób skazanych bądź podejrzanych jest w takich przypadkach nieodłącznym kompromisem, na jaki legislatorzy i społeczeństwo są coraz bardziej skłonni się godzić, aby skuteczniej chronić bezpieczeństwo swoich bliskich¹⁶.

Wymiar kary

Omawiane wyżej przestępstwa stalkingu oraz podszywania się pod inną osobę, określone w art. 190a § 1 i 2 k.k., są zagrożone karą pozbawienia wolności do lat trzech. Czyny te ścigane są z urzędu po zainicjowaniu postępowania wnioskiem ofiary. Bezwnioskowy tryb ścigania występuje zaś w typie kwalifikowanym, który zagrożony jest karą pozbawienia wolności do lat 10. W przypadku skazania za którekolwiek z przestępstw z art. 190a k.k., sąd ma również możliwość orzeczenia środków karnych określonych w art. 41a k.k. Należą do nich: zakaz przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, zakaz kontaktowania się z określonymi osobami, zakaz zbliżania się do określonych osób lub opuszczenia określonego miejsca pobytu bez zgody sądu, a także nakaz okresowego opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym.

Znamiennym jest, że czyny z art. 190a § 1 i 2 k.k. mogą spełniać jednocześnie znamiona wykroczenia z art. 107 k.w. Artykuł ten penalizuje czyn złośliwego niepokojenia, stanowiąc, że ten „kto w celu dokuczenia innej osobie złośliwie wprowadza ją w błąd lub w inny sposób złośliwie niepokoi, podlega karze ograniczenia wolności, grzywny

¹⁵E. Hickey, *Stalking*, [w:] E. Hickey (red.), *Encyclopedia of murder & violent crime*, Londyn 2003, s. 450.

¹⁶A. Czubik, D. Dziwisz, E. Szczepankiewicz-Rudzka, M. Tarnawski, *Nowe wyzwania dla ochrony praw człowieka*, Kraków 2017, s. 130.

do 1500 złotych albo karze nagany¹⁷. Jednoczesny zbieg wykroczenia z przestępstwem zajądnie, jeżeli zachowanie sprawcy będzie polegało na uporczywym złośliwym niepokojeniu innej osoby, które w sposób istotny naruszy jej prywatność lub wywoła u niej poczucie zagrożenia¹⁸. Przestępstwem, które równie często bywa zestawiane z uporczywym nękaniami, jest przestępstwo znęcania się z art. 207 k.k. Znamiona czasownikowe obydwu wytypowanych czynów zakładają podejmowanie szeregu powtarzających się czynności, których celem jest wyrządzenie pokrzywdzonemu szkody. Zarówno nękanie, jak i znęcanie się mają typy kwalifikowane poprzez wspólne następstwo, jakim jest targnięcie się pokrzywdzonego na własne życie (art. 190a § 3 k.k., art. 207 § 3 k.k.). Biorąc pod uwagę potoczne znaczenie pojęć nękania i znęcania się, można dojść do wniosku, że nękanie może mieć znacznie mniej intensywny wymiar od znęcania się. Mimo wrażenia, że nękanie jest znęcaniem się o mniejszym nasileniu, należy pamiętać, iż nie każde zachowanie polegające na znęcaniu się spełnia również znamiona nękania. Na płaszczyźnie podmiotowej relacja między powyższymi typami jest rozbieżna z tego względu, że krąg osób pokrzywdzonych nękaniami jest nieograniczony (jest to przestępstwo powszechne), zaś podmiotem przestępstwa znęcania się może być wyłącznie osoba najbliższa dla sprawcy, osoba pozostająca z nim w stałym lub przemijającym stosunku zależności (art. 207 § 1 k.k.) albo osoba nieporadna ze względu na jej wiek, stan psychiczny lub fizyczny (art. 207 § 2 k.k.). Wobec powyższego znęcanie się jest przestępstwem po części indywidualnym¹⁹. W zależności od okoliczności stalking może również zbiegać się m.in. z groźbą karalną (art. 190 k.k.), zmuszaniem (art. 191 k.k.) czy też naruszeniem miru domowego, nietykalności cielesnej i tajemnicy korespondencji (art. 193 k.k., art. 217 k.k., art. 267 k.k.)²⁰. Nie ulega wątpliwości, że uporczywe nękanie może pozostawać w zbiegu z wieloma przestępstwami z Kodeksu karnego ze względu na to, że sprawcy stosują różne metody nękania swoich ofiar, a także dążą do realizacji wielorakich celów. Przez wzgląd na powyższe nie jest możliwe określenie wszystkich czynów zabronionych, które mogą zbiegać się z przestępstwem z art. 190a § 1 k.k.²¹

Ewolucja wykrywania przestępstwa stalkingu

Postęp technologiczny codziennie dezaktualizuje skuteczność metod wykrywania przestępstw. Rozwój techniki wpływa nie tylko na sposób działania sprawców, bowiem również procedury Policji i innych organów ścigania muszą ewoluować, aby stosowane przez nie taktyki i techniki były adekwatne do obecnych czasów. W XX i XXI w. nastąpił przełom, który charakteryzował się szczególnie prężnym rozwojem nauk związanych

¹⁷ Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń (t.j. Dz.U. z 2021, poz. 281), dalej jako k.w.

¹⁸ M. Królikowski, A. Sakowicz, [w:] M. Królikowski, R. Zawłocki (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, t. 1, Warszawa 2017, s. 593, art. 190a.

¹⁹ P. Kozłowska-Kalisz, *Przestępstwo nękania – wybrane zagadnienia zbiegu przepisów ustawy*, [w:] M. Mozgawa (red.), op. cit., s. 81–82.

²⁰ M. Królikowski, A. Sakowicz, op. cit., s. 594.

²¹ P. Kozłowska-Kalisz, op. cit., s. 95.

z zastosowaniem technik elektronicznych i komputerowych. Ewolucja techniki kryminalistycznej wpłynęła na dostęp do nowych możliwości wykrywczych w czynnościach operacyjno-rozpoznawczych i śledczych. Postęp w zakresie identyfikacji podejrzanych i udowadniania im popełnienia zarzucanych czynów był niezwykle istotny. Policja w Polsce przez dziesięciolecia nie miała możliwości korzystania z dostępnych w krajach Europy Zachodniej nowych technik. Dopiero w momencie transformacji ustrojowej w 1989 r. organy uzyskiwały szerszy dostęp do nowych technik, a także możliwość ich doskonalenia. Głównym czynnikiem mającym znaczenie dla zwiększenia efektywności ścigania sprawców przestępstw było włączenie Policji w struktury Europolu i uzyskanie dostępu do jego systemu informacyjnego pozwalającego na szybką wymianę informacji oraz analizę zachowań i zjawisk przestępczych²².

Miejsce stalkingu w kulturze

Skala rozpowszechniania zachowań wypełniających znamiona przestępstwa uprzedzonego nękania jest na tyle duża, że bez trudu można zauważyć proces wnikania stalkingu do świata literackiego, filmowego i muzycznego. Poziom zainteresowania twórców tym tematem wzrósł w latach 90. XX w., jednak już w sonetach włoskich poetów z XIII w. można znaleźć motyw miłości nieodwzajemnionej i zachowania charakterystyczne dla stalkerów. Z twórczości Dantego Alighieri i Francesco Petrarri wynika, iż obydwaj poeci czcili miłość do konkretnych kobiet i ślubowi im oddanie, mimo że nie mieli z nimi kontaktu lub kontakt ten był znikomy. Dante w najsłynniejszym ze swoich dzieł *Boskiej komedii* przewodniczką po niebiańskiej krainie uczynił Beatrycze. Ustanowił ją także bohaterką książki *La Vita Nuova*. Panuje przekonanie, że pierwowzorem dla osławionej Beatrycze była Beatrice Portinari, którą autor miał okazję spotkać zaledwie kilka razy. Nie przeszkodziło mu to w uczynieniu jej ideałem kobiety w swoich utworach, przez co poeta Thomas S. Eliot twierdził, że Dante miał patologiczną obsesję na punkcie pierwowzoru Beatrycze. Adresatka sonetów Petrarri również nie została niezaprzeczalnie zidentyfikowana, jednakże uważa się, że była nią Laura de Noves, mężatka i matka jedenaściorga dzieci. Petrarca napisał dla niej 365 wierszy na każdy dzień roku, w których idealizował swoją miłość i opisywał własne uczucia²³.

Wzbudzającym wiele kontrowersji i zadawanym przez prowokatorów jest pytanie odnoszące się do kolejnego słynnego poety, które brzmi: „Czy Szekspir był stalkerem?”²⁴. Odpowiedzią na nie może być treść 25 sonetów, które ukazują jego obsesyjne przywiązanie i niepożądany pościg za niewierną kochanką. Czarna dama, do której Szekspir kierował swoje wiersze, miała romans z jego przyjacielem, co wpędzało autora we

²² A. Gil, *Policja a przestępstwo stalkingu. Podstawowe założenia taktyki wykrywania (zagadnienia wstępne)*, [w:] M. Mozgawa (red.), op. cit., s. 303–305.

²³ A. Nowosad, *Nękanie w filmie i literaturze*, [w:] M. Mozgawa (red.), op. cit., s. 366–367.

²⁴ Ibidem, s. 369.

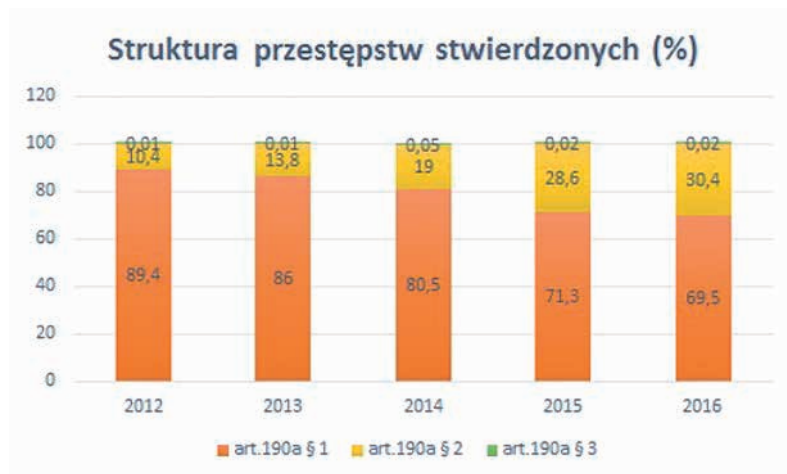

frustrację i wściekłość. Treść miłosnych sonetów przez niektórych badaczy oceniana jest jako pełna nienawiści, obsesji i paranoi. Co więcej, w jednym z nich Szekspir zawarł groźbę zrujnowania reputacji „Czarnej Damy” poprzez ujawnienie cudzołóstwa, którego się dopuściła²⁵.

Również w muzyce nie brakuje przykładów odzwierciedlania swoich obsesyjnych odczuć przez twórców. Powszechnie znanym utworem inspirowanym przeżyciami stalkera jest piosenka *Every Breath You Take* rockowego zespołu The Police, której fragment otwiera niniejszy artykuł. Z zacytowanego refrenu wynika, że podmiot liryczny będzie obserwował każdy oddech, który weźmie obiekt jego fantazji, jej każdy ruch, każdą więź, którą zerwie i każdy krok, który postawi. Ta ballada o obsesyjnej miłości podbiła brytyjskie i amerykańskie listy przebojów oraz okazała się najpopularniejszym singlem zespołu The Police. Można przypuszczać, że chęć czytania, oglądania i słuchania utworów o danej tematyce jest wynikiem utożsamiania się z uczuciami stalkera bądź odczuwania nieszkodliwej potrzeby zdobycia odrobiny uwagi ze strony określonej osoby.

Statystyki

Warto zwrócić uwagę na skalę omawianego zjawiska na podstawie analizy danych policyjnych i sądowych. Ze względu na wprowadzenie przepisu z art. 190a do Kodeksu karnego w połowie czerwca 2011 r., dla zachowania przejrzystego charakteru przedstawiono statystyki za lata 2012–2016.

Wykres 1. Art. 190a k.k. – struktura przestępstw stwierdzonych

Źródło: opracowanie własne.

²⁵ A. Nowosad, op. cit., s. 369.

Wykres 1 przedstawia struktury przestępstw stwierdzonych z art. 190a k.k. Należy zauważyć, że odsetek przestępstwa uporczywego nękania z roku na roku obniżał się. W 2012 r. aż 9 na 10 czynów zabronionych z tego artykułu dotyczyło stalkingu, natomiast w 2016 r. odsetek ten zmniejszył się aż o 20% w porównaniu z rokiem 2012. Zaobserwować można za to trzykrotny wzrost udziału przestępstwa podszywania się pod inną osobę – z 10,4% w 2012 r. do 30,4% w 2016 r.

Wykres 2. Art. 190a § 1 k.k. – liczba przestępstw stwierdzonych i wykrytych

Źródło: opracowanie własne.

Na wykresie 2 wyróżniono dwie kategorie przestępstwa uporczywego nękania: przestępstwa stwierdzone i wykryte. Pierwsza z nich ukazuje powolny wzrost liczby przestępstw. Można zauważyć, że w 2016 roku było ich o 23% więcej niż w roku 2012. Na 100 000 mieszkańców współczynnik przestępstwa kształtował się w przedziale od 6,2 (2012 r.) do 7,7 (2016 r.), jednakże należy zadać pytanie: ile z nich zostało wykrytych? Z danych wynika, że wykrycia stanowią od 78% do 85% przestępstw stwierdzonych, wobec czego Policji udaje się zidentyfikować 4 na 5 sprawców przestępstw.

Wykres 3. Art. 190a § 2 k.k. – liczba przestępstw stwierdzonych i wykrytych

Źródło: opracowanie własne.

Wykres 3 dotyczy przestępstwa podszywania się pod inną osobę poprzez wykorzystywanie jej wizerunku lub danych osobowych w celu wyrządzenia jej szkody majątkowej lub osobistej. Liczba tych przestępstw w latach 2012–2016 dynamicznie się zwiększała. W 2012 r. zostało stwierdzonych niespełna 300 przypadków popełnienia omawianego przestępstwa, a w 2016 r. aż 1291, czyli czterokrotnie więcej. Niestety, dynamika ta nie przekładała się na wykrywalność czynu, która z każdym rokiem była coraz gorsza w stosunku do liczby stwierdzonych przestępstw.

Liczba wykrytych przestępstw z art. 190a § 3 k.k. (targnięcie się pokrzywdzonego na własne życie będące następstwem czynu określonego w § 1 lub 2) jest, na szczęście, niewielka. Większość z nich (13) miała miejsce w 2014 r. Wykrywalność tych przestępstw oscyluje wokół 80–90% czemu sprzyja pozostawianie przez ofiary listów pożegnalnych, z których można wywieść powody targnięcia się na własne życie.

Wnioski

Stalking z roku na rok staje się zjawiskiem coraz bardziej powszechnym. Rozwój Internetu i nowoczesnych technologii umożliwił sprawcom uporczywego nękania doskonalenie stosowanych przez nich metod, przy jednoczesnym zwiększeniu trudności usankcjonowania ich działań. Warto zaznaczyć, że przełom XX i XXI w. przyczynił się do stosunkowo krótkiego okresu bezkarności przestępców w Internecie, jednakże mobilizacja zarówno ustawodawcy, jak i Policji zakończyła model cyfrowej anarchii,

która pozostawała praktycznie poza wszelką kontrolą²⁶. Wszystkie organy ścigania, a w szczególności te, które mają do czynienia z cyberprzestępczością, bezustannie muszą rozwijać się, aby dotrzymać kroku innowacyjnym przestępcom. Tę potrzebę odzwierciedla łacińska sentencja: *Non progredi est regredi* – Kto nie idzie na przód, ten się cofa²⁷.

BIBLIOGRAFIA

Literatura

- Balcarczyk J. (red.), *Dobra osobiste w XXI wieku. Nowe wartości, zasady, technologie*, Warszawa 2012.
- Czubik A., Dziwisz D., Szczepankiewicz-Rudzka E., Tarnawski M., *Nowe wyzwania dla ochrony praw człowieka*, Kraków 2017.
- Gardocki L., *Prawo karne*, Warszawa 2017.
- Gil A., *Policja a przestępstwo stalkingu. Podstawowe założenia taktyki wykrywania (zagadnienia wstępne)*, [w:] M. Mozgawa (red.), *Stalking*, Warszawa 2018.
- Grześkowiak A., Wiak K. i inni, *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2018.
- Grześkowiak A., Wiak K. i inni, *Prawo karne*, Warszawa 2015.
- Hickey E., *Stalking*, [w:] E. Hickey (red.), *Encyclopedia of murder & violent crime*, Londyn 2003.
- Kozłowska-Kalisz P., *Przestępstwo nękania – wybrane zagadnienia zbiegu przepisów ustawy*, [w:] M. Mozgawa (red.), *Stalking*, Warszawa 2018.
- Królikowski M., Sakowicz A., [w:] M. Królikowski, R. Zawłocki (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, t. 1, Warszawa 2017.
- Nowosad A., *Nękanie w filmie i literaturze*, [w:] M. Mozgawa (red.), *Stalking*, Warszawa 2018.
- Sobczak J., Kakareko K., *Nękanie w Internecie*, [w:] M. Mozgawa (red.), *Stalking*, Warszawa 2018.
- Woźniakowska-Fajst D., *Stalkingu i inne formy przemocy emocjonalnej. Studium kryminologiczne*, Warszawa 2019.
- Zygmunt Ł., *Uporczywe nękanie – stalking: niektóre materialnoprawne problemy związane ze ściganiem sprawców*, [w:] M. Trybus, T. Wilk (red.), *Przestępstwa rzadko podejmowane przez organy ścigania*, Rzeszów 2013.

Akty prawne

- Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń (t.j. Dz.U. z 2021, poz. 281).
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 1444).

Orzecznictwo

- Wyrok SN z 12 stycznia 2016 r., sygn. akt IV KK 196/15.
- Wyrok SN z 29 marca 2017 r., OSNKW 2017, nr 8, poz. 44.

Źródła internetowe

- Rojek-Socha P., *Stalking – uporczywe i obsesyjne nękanie*, <https://m.deon.pl>.
- The Police, *Every Breath You Take*, <https://www.youtube.com/watch?v=OMOGaugKpzs>.

²⁶ A. Gil, op. cit., s. 306.

²⁷ Ibidem, s. 306.

A new dimension of stalking

Summary

This article contains the analysis of the impact of new technologies on the expansion of stalking and its evolution into cyberstalking. Inter alia, the issues of the legal qualification of the act, its place in the culture and necessary of improving methods of detecting stalkers, were included.

Key words: stalking, cyberstalking